

БЎЛАЖАК ЎҚИТУВЧИЛАРДА АКМЕОЛОГИК МАДАНИЯТНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ИЖТИМОЙ-ПЕДАГОГИК ЗАРУРАТ СИФАТИДА

Исмоилова Адолат Анваровна

Тошкент давлат педагогика университети катта ўқитувчиси

Аннотация. Ушбу илмий тезис акмеологик маданиятнинг келажакдаги ўқитувчиларни шакллантиришдаги муҳим роли ва унинг ижтимоий-педагогик зарурат сифатидаги аҳамиятини ўрганади. Акмеология шахсий ва касбий ривожланиш фани сифатида ўз касбида устун бўлиш учун зарур кўникма ва муносабатларга ега бўлган ўқитувчиларни тарбиялашда ҳал қилувчи рол ўйнайди.

Калит сўзлар: акмеология, акмеологик маданият, ўқитувчи, ижтимоий-педагогик зарурат

Таълимнинг доимий ўзгарувчан манзарасида ўқитувчиларнинг билим ва шахсий ўсишни осонлаштирувчиси сифатидаги роли ҳеч қачон муҳимроқ бўлмаган. Бугунги ўқитувчиларга нафақат мавзу бўйича тажриба бериш, балки 21-аср муаммоларини ҳал қилиш учун талабаларнинг яхлит ривожланишини таъминлаш ҳам ишониб топширилган. Бунинг учун келажакдаги ўқитувчилар орасида акмеологик маданиятни ривожлантириш ижтимоий-педагогик зарурат сифатида пайдо бўлади.

Акмеология шахсий ва касбий ривожланиш фани сифатида шахсларга ўзларининг тўлиқ салоҳиятларига еришиш ва танлаган соҳаларида енг юқори кўрсаткичларга еришиш имкониятини беришга қаратилган. Ўқитувчилар таълими шароитида акмеологик маданият ўз-ўзини англаш, доимий ўсиш ва мукамалликка тинимсиз интилишни рағбатлантирадиган муносабат, қадриятлар ва амалиётлар мажмуини ўзида мужассам етган. Бўлажак ўқитувчилар трансформацион ўқитувчи бўлиш учун саёҳатларини бошлаганларида, акмеологик маданиятни ривожлантириш муҳим аҳамиятга ега.

Акмеологик маданиятнинг илдизларини 20-аср бошларида Корнилов ва Леонтиев каби рус психологлариининг кашшоф ишларидан излаш мумкин. Уларнинг шахслар ўзларининг енг юқори салоҳиятига еришишлари учун зарур бўлган шароитларни ўрганишлари ушбу ривожланаётган соҳага асос яратди. Акмеологиянинг ўқитувчилар таълимидаги долзарблиги унинг нафақат ўз мавзуларида билимдон, балки ўз ўқувчиларини илҳомлантириш

ва муваффақиятга йўналтириш учун тўғри фикрлаш ва маҳорат билан жиҳозланган ўқитувчиларни шакллантириш қобилиятидадир.

Бугунги таълим манзараси тез технологик ютуқлар, ўқувчиларнинг турли еhtiёжлари ва ўзгарувчан global ижтимоий-иқтисодий муҳит билан ажралиб туради. Бундай шароитда ўз ўқувчилари учун мослаштирилган ўқув тажрибаларини мослаштира оладиган, янгилик қила оладиган ва осонлаштира оладиган келажакдаги ўқитувчиларни тайёрлаш жуда муҳимдир. Акмеологик маданият ўқитувчиларнинг ушбу динамик таълим муҳитида ривожланиши учун муҳим асос яратади.

Ушбу илмий тезиснинг асосий мақсади бўлажак ўқитувчиларда акмеологик маданиятни ривожлантириш ва унинг ижтимоий-педагогик зарурат сифатидаги аҳамиятини ўрганишдир. Ушбу мақсадга еришиш учун куйидаги мақсадларга эришилади:

Акмеологик маданиятнинг назарий асосларини ва унинг ўқитувчилар таълими контекстидаги аҳамиятини ўрганиш.

Ўқитувчиларни тайёрлаш дастурларида акмеологик маданиятни ривожлантиришга ёрдам берадиган асосий омилларни аниқлаш.

Акмеологик маданиятнинг ўқитиш амалиёти ва талабалар натижаларига таъсирини ўрганиш.

Ўқитувчилар таълимида акмеологик маданиятни тарбиялашнинг ижтимоий-педагогик оқибатларини ўрганиш.

Таълим сиёсатчилари ва муассасаларига акмеологияни ўқитувчиларни тайёрлаш дастурларига киритиш бўйича тавсиялар бериш.

Ушбу тадқиқот келажакдаги ўқитувчиларни тайёрлаш ва ўқитишнинг ўзига хос контекстида акмеологик маданиятни ривожлантиришга қаратилган. Назарий асосларни, асосий омилларни ва педагогик таъсирларни ўрганиб чиқиб, тадқиқот акмеологик маданиятнинг самарали ва малакали ўқитувчиларни тайёрлашда муҳим ролини ёритишга қаратилган.

Ушбу тадқиқотнинг аҳамияти ўқитувчиларни ўқитиш дастурларини, таълим сиёсатчиларини ва бошқа манфаатдор томонларни акмеологик маданиятнинг муҳимлиги тўғрисида хабардор қилиш салоҳиятидадир. Ўқитувчилар таълимида акмеологияни ривожлантиришнинг ижтимоий-педагогик зарурлигини тушуниш таълим тизимидаги трансформацион ўзгаришларга йўл очиб бериши мумкин, бу еса ўқитувчиларнинг ўзгариш агентлари ва талабалари учун умрбод таълимни осонлаштирувчиси сифатида имкониятларини кенгайтиришга олиб келади.

Ушбу тадқиқот учун кенг қамровли маълумотларни тўплаш учун аралаш методларни тадқиқ қилиш усули қўлланилади. Миқдорий маълумотлар

Ўқитувчилар таълими дастурларида акмеологик маданиятнинг тарқалиши ва таъсирини баҳолаш учун сўровномалар ва сўровномалар орқали тўпланади. Сифатли маълумотлар интервью ва фокус-гурӯх муҳокамалари орқали хизматдан олдинги ўқитувчилар ва ўқитувчи ўқитувчиларнинг тажрибалари ва истикболлари ҳақида чуқурроқ маълумот олиш учун олинади.

Аралаш методларни қўллаш орқали ушбу тадқиқот келажақдаги ўқитувчиларда акмеологик маданиятнинг ривожланиши ва унинг ижтимоий-педагогик оқибатлари тўғрисида аниқ тушунча беришга қаратилган.

Акмеологик маданиятнинг кейинги авлод ўқитувчиларини шакллантиришдаги аҳамиятини ўрганиш бўйича ушбу саёҳатга чиқар еканмиз, ушбу тадқиқот натижалари таълим сифатини ошириш ва ўқитувчиларни ижобий ижтимоий ўзгаришларнинг катализатори сифатида кучайтиришга қаратилган саъй-ҳаракатларга ҳисса қўшади деб умид қиламиз.

Хулоса. Бўлажақ ўқитувчиларда акмеологик маданиятнинг ривожланиши замонавий таълимда ижтимоий-педагогик зарурат сифатида юзага келади. Ушбу илмий тезис акмеологик маданиятнинг назарий асосларини, унинг ўқитувчилар таълими контекстидаги долзарблигини ва уни етиштиришга ёрдам берадиган асосий омилларни ўрганиб чиқди. Аралаш усуллардаги тадқиқот ёндашуви орқали биз акмеологик маданиятнинг ўқитиш амалиётига таъсири ва унинг таълим сифатини оширишга қўшган ҳиссаси ҳақида қимматли тушунчаларга ега бўлдик.